

איש על דגלו.

נפש הפרשה לבמדבר

(1) ספר במדבר פרק א

וַיְחַנּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל מַחְנֵהוּ וְאִישׁ עַל דָּגְלוֹ לְצַבְאֹתָם: (נג) וְהַלְוִיִּם יַחְנּוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדוּת וְלֹא יִהְיֶה קֶצֶף עַל עֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ מִשְׁכַּן הָעֵדוּת: (נד) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹנָד אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ:

וַיַּדְבֵּר יְדֹנָד אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר: (ב) אִישׁ עַל דָּגְלוֹ בְּאֵתֶת לְבֵית אֲבֹתָם יַחְנּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִנְּגִיד סָבִיב לְאֶהֱל מוֹעֵד יַחְנּוּ: (ג) וְהַחֲנִיִּים קִדְמָה מִזְרָחָה דָּגְלֵי מַחְנֵה יְהוּדָה לְצַבְאֹתָם וְנִשְׂאֵי לְבָנֵי יְהוּדָה נַחֲשׁוֹן בֶּן עֲמִינָדָב:

ב פסוק ב

(ב) באתת - כל דגל יהיה לו אות מפה צבועה תלויה בו צבעו של זה לא כצבעו של זה צבע כל אחד כגוון אבנו הקבועה בחשן ומתוך כך יכיר כל אחד את דגלו. דבר אחר באותות לבית אבותם באות שמסר להם יעקב אביהם כשנשואוהו ממצרים שנאמר (בראשית נ) ויעשו בניו לו כן כאשר צום יהודה ויששכר וזבולן ישאוהו מן המזרח וראובן ושמעון וגד מן הדרום וכו' כדאיתא בתנחומא בפ' זו:

(1) זוהר חלק ג דף קיה/א

איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל וגו', רבי אלעזר פתח, (ישעיה סו י) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה וגו', כמה חביבה אורייתא קמי קודשא בריך הוא, דהא בכל אתר דמילי דאורייתא אשתמעו, קודשא בריך הוא וכל חיילין דיליה, כלהו צייתין למלוהיה, וקודשא בריך הוא אתי לדיירא עמיה, דהא הוא דכתיב (שמות כ כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו', ולא עוד אלא דשנאוי נפלין קמיה, והא אוקמוה:

תא חזי, פקודי אורייתא עלאיין אינון לעילא, אתי בר נש ועביד פקודא חדא, ההוא פקודא קיימא קמי קודשא בריך הוא, ומתעטרא קמיה, ואמר פלנייא עבד לי, ומן פלנייא אנא, בגין דאיהו אתער ליה לעילא, כגוונא דאיהו אתער ליה לתתא, הכי נמי אתער לעילא, ועביד שלמא לעילא ותתא, כמה דאת אמר (ישעיה כז ה) או יחזק במעוזי, יעשה שלום לי שלום יעשה לי, יעשה שלום לי לעילא, שלום יעשה לי לתתא, זכאה חולקיה דההוא בר נש דעביד פקודי אורייתא:

שמחו את ירושלם וגו', בגין דחדוה לא אשתכח, אלא בזמנא דישראל קיימי בארעא קדישא, דתמן אתחברת אתתא בבעלה, וכדין הוא חדוותא דכלא, חדוותא דעילא ותתא, בזמנא דישראל לא אשתכחו בארעא קדישא, אסיר ליה לבר נש למחדי, ולאחזאה חידו, דכתיב שמחו את ירושלם וגילו בה וגו', וגילו בה דייקא:

רבי אבא חמא חד בר נש דהוה חדי בבי טרונייא דבבל, בטש ביה, אמר שמחו את ירושלם כתיב, (אמר רבי אבא) בזמנא דירושלם בחדוה, בעי בר נש למחדי:

רבי אלעזר לטעמיה, דאמר שמחו את ירושלם, היינו דכתיב (תהלים ק ב) עבדו את יהו"ה בשמחה, כתוב אחד אומר עבדו את יהו"ה בשמחה, וכתוב אחד אומר (שם ב יא) עבדו את יהו"ה ביראה וגילו ברעדה, מה בין האי להאי, אלא כאן בזמנא דישראל שראן בארעא קדישא, כאן בזמנא דישראל שראן בארעא אחרא:

(64) ספר מי השילוח - פרשת במדבר

וידבר אל משה לאמור איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו כו'. איתא במדרש מה תחזה בשולמית המחולת המחנים, ודרש המדרש כי זה הפסוק קאי על חניות הדגלים, והענין בזה בחניות הדגלים, היו כל אחד ואחד עומד על מקומו הראוי לו בשורשו והי' מכיר את מקומו וכמו כן גם שמות הנשיאים מורים על יקרת הנמצא בכל אחד ואחד. ונשיא לבני יהודה נחשון בן עמינדב נחשון הוא מלשון כעס מלשון נחש, ושבת יהודה ה' נראה שמצוי בהם כעס וע"ז

מעיד הש"י כי כעסו הוא מלא נדיבות, כי בן היינו הבנה לעומק, ונקרא בן עמי נדב היינו בעומק הוא מלא נדיבות, וכמו שמבואר בזוה"ק ואיש תרומות יהרסנה דא עשו, והא דוד נמי איש תרומות שאני דוד דכתב ב' עם יפה עינים, היינו אף שנכתב בו אדמוני שהי' נראה ככעס כמו דאיתא במדרש כיון שראה שמואל את דוד אדמוני נתיירא שמא הוא שופך דמים כעשו אמר לו הקב"ה עם יפה עינים זה מדעת עצמו הורג, וזה מדעת עצמו אינו עושה רק מדעת סנהדרין. ליששכר נתנאל בן צוער, נתנאל היינו שהש"י נותן חכמה בלבו, בן צוער, לפי שהוא קטן וצעיר בעיניו ויודע בעצמו שאין לו מצדו שום כח עי"ז הוא כלי מוכן לקבל כל השפעות מהש"י, וגם צעיר מורה שהוא מכיר את מקומו ממי שהוא קטן כי אף שהש"י השפיע לו בינה כי הוא הי' הראשון בעצה להקריב קרבנות בחנוכת המשכן כדאיתא במדרש והעצה הזאת הי' מהש"י שהשפיע לו ולפיכך נקרא נתנאל שהש"י נתן לו חכמה, ואעפ"כ הי' מכיר את מקומו ממי שהוא יודע שהוא קטן וצעיר ממנו כי יהודה גבר באחיו לפיכך הקריב יהודה תחילה:

לזבולון אליאב בן חילן, הוא שבזה השבט נמצא כח גדול וזה מורה אליאב בן חילן כי כל כחם הוא רק מחכמות ה' שמשפיע להם, ואף כשיעסקו בעניני עוה"ז גם אז משפיע להם הקב"ה כח וגבורה להצליח. וזה אליאב בן חילן, כי אב הוא חכמה וחילן הוא כח מלשון חיל. לראובן אליצור בן שדיאור אליצור הוא לשון כח מלשין צור ושדיאור מורה כי כל כחו הוא מחמת שיונק מאור גדול מהארת אור ה', כי ראובן מורה ע"ש ראייה והיא שבכל ענינים ודברים רואה תמיד נכחו את ה' ומזה בא לו גודל שמחה כמ"ש מאור עינים ישמח לב:

לשמעון שלימואל בן צורי שדי, שלימואל היינו שלבו שלם עם הש"י בן צורי שדי היינו לפי שלבו שלם עם הש"י עי"ז יושיע לו הש"י. לגד אליסף בין דעואל היינו אף כי הש"י נותן לו כח לאסוף כל הטובות שבעולם מ"מ יודע שיש בורא ומנהיג ולא יבטל את התורה אף מעושר ולפעמים נקרא רעואל היינו בעת שהוא במדות אהבה הוא נקרא רעואל מלשון ריע ובשעה שהוא ביראה נקרא דעואל מלשון דעו אל, ולכן בפ' קרבנו' והנשיאים הי' מקריבים טאות היינו שכל אחד הבין את חסרונו ואז היה עיקר שלימותם כי עיקר שלימות האד' הוא כשיכיר חסרונו כמ"ש יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט ועי"ז נקרא בהקרבנות דעואל לפי שבעת שהאדם בא לשלימות צריך ליראה. לבני יוסף לאפרים אלישמע בן עמיהוד, אלישמע היינו שבמקום שיתגבר חלקו לאיזה טובה, כי אלישמע מלשון שמיעה טובה מתדשן עצם, והוא במקום שיתגבר עליו חשקו משם יוצא כל מיני טובות, ושה בן עמיהוד, עמו הוד, והוד הוא מקום שהאדם כוסף אז כופף קומתו נגד הדבר היינו שוכן תחתיו ובמקום רע צוה הש"י לא תשתחוה היינו שלא יכנע האדם תחתיו וגם יוסף אז אף כי לא שמע לאדונתו כמ"ש במדרש אלי שמע ולאדונתו לא שמע ואעפ"כ נשא בתם, וזה רומז בן עמיהוד כי עפ"י רצון הש"י יכסף לטובה. למנשה גמליאל בן פדהצור, גמליאל הוא מלשון ג' שיש לו פסיעה לבר כמאמר הזוהר ג' יהיב בן פדהצור היינו אף במקום שיפסע לבר יפדה אותו הצור. לבנימין אבידן בן גדעוני, לפי שבנימין הי' עומד על הספר ומקבץ כל מיני טובות שבין האומות ומכניסן לישראל, ע"ז נאמר עליו בן גדעוני שהי' מכיר איזה טובה אינה ראוי הוא מגדע אותה ואינו נוטלה. לדן אחיעזר בן עמישדי, אחיעזר הוא שיכול להושיע א"ע, ובכל מקום שצריך לצמצם עצמו, הי' הוא עומד מצד צפון שמורה על צמצום, הוא מצמצם א"ע, בן עמישדי היינו שגם הש"י יעזרו. לאשר פגעיאל בן עכרן, היינו שמפגל טובה שהיא נעכרה שבמקום שהוא מסופק פן אין זאת ברצון ה' לא יקבל אותה. לנפתלי אחירע בן עינן, כי מי שהוא משוקע באהבת דבר אחד אין לו ראי' ברורה שידע מה הוא חלקו, ואחירע היינו שהיה מאוחר לקבל הטובה ומיישב עצמו היטב ואינו משוקע בהתאוה, בן עינן מורה כי עי"ז יש לו עינים יפות לראות את חלקו השייך לו כי לכל שבט ושבט חלק ה' והשפיע להם לכל אחד אור וחיים בפני עצמו, ואין חלק אחד דומה לחברו: